

Az asztal két oldalán

Mitől más egy nyomtatott magazin, mint az online tartalmak? Mondják, hogy tapintása, illata van, hogy énidőt jelent. Én leginkább a befogadás módjában látom a különbséget. Az oldalpár egy felfedezendő világot nyit ki, amely rám vár. Nem bosszant, hogy lefelé görgetve megakasztja az olvasást az illusztráció, hogy ha a képhez visszagörgetek, kicsúszik a látókörömből a szöveg.

A vizuális és a nyelvi üzenet végig velem van, táncra kel a gondolataimmal. Amit a kezemben tartok, az átlátható, birtokba vehető. Hogy a szöveg és kép duója jól működik-e a Képmásban, az leginkább két emberen múlik, a szövegek és képek koreográfusain: a tervezőgrafikuson és a tördelőn. **Balassa Nikolettával** és **Légár Bélával** beszélgettem.

◆ – **Mennyiben volt más a Képmás grafikai megtervezése, mint az addigi munkáid?**

Niki: Az az első munkáim egyike volt, akkor még nem volt magazin tapasztalatom, amihez viszonyítani tudtam volna. Az egyetemen egyszer csináltam csak magazint, és azt nagyon szerettem, de ott nyilván nagy szabadságot kaptam, tulajdonképpen azt csináltam, amit akartam. Tehát a Képmás mindenben újdonság volt, és ezért nagyon izgalmas is.

– **Te mennyire voltál fogyasztója a műfajnak?**

Niki: Az egyetemen már nem nagyon, de középiskolában sok divatmagazint olvastam, minden héten mentem az újságoshoz. A Képmást nem ismertem. Amikor a SaltCommhoz kerültem, feltűnt, hogy milyen szép ez a magazin – talán épp akkor jött ki az első megújult lapszám.

– **És attól kezdve a te stílusod is része lett a magazinnak. Hogy érzed, milyen mértékben?**

Niki: A Képmásnak ez a tíz éve a saját szakmai fejlődéstörténetem is. Amikor elkezdtem, nem voltam magabiztos, nem éreztem pontosan, hogy mit lehet, mit nem, szóval együtt nőttünk fel.

Béla: Niki után pár évvel Niki után érkeztem. De élénken emlékszem, hogy már előtte kiszúrtam, hogy az utcai hirdetőoszlopokon óriási címlaparcok jelentek meg, és megállapítottam, hogy milyen szép emberek. Ez a mai napig így van, elképesztően jók az arcok – ez a fotós, *Emmer Laci* nagy tudása, tényleg kihozza a legjobbat mindenből. Később klasszikus tördelőként léptem a lapba, bár amikor Nagy István megkeresett, hogy segítenék-e az új feladatban, a Képmásban, még a Burda magazin magyar verzióját készítettem. A tördelési gyakorlatom megvolt, és amikor belenéztem a lapba, láttam, hogy ezt tudnám csinálni, de azt nehezen tudtam elképzelni, hogy csak a szövegekkel foglalatostkodok, aztán át kell adnom a grafikusnak, majd egy ponton visszakerül hozzám. Mi van, ha nem értek egyet, ha elindul egy meccselés, és az megakasztja a lapkészítést? Én dolgoztam korábban nagy apparátusban, jól ismerem a kompetenciavillongásokat, utálok őket, rangon alulnak tartom, és hosszú távon akadályozza a gördülékeny munkát. Az viszont biztató volt, hogy három vagy négy évig, amíg külsősként dolgoztam más projektekben a SaltCommnak, láttam, hogy Niki nagyon talpraesett. Így végül mégis nagyon jól működött a közös munka.

– **Niki, Béla félelmeinek volt alapja? Két különböző generáció is vagytok. Ráadásul egy férfi és egy nő.**

Niki: Én nem éreztem semmi ilyesmit, örültem, amikor Béla ide került hozzánk, mert korábban egy külső grafikai céggel dolgoztunk együtt, és nagyon személytelen volt az egész. Volt, hogy átadtam az anyagot, és attól kezdve nem is hallottam róla, amíg ki nem jött a nyomdából. Amikor viszont Béla idekerült, nagy megkönnyebbülés volt, hogy ott ül az asztal túloldalán, és ha valami kérdésünk volt, megbeszéltük. Béla nagyon jól kommunikál, ha valamivel nem ért egyet, azt is megmondja, és akkor megbeszéljük.

– **Változtattatok egymás ízlésén?**

Niki: Én szakmailag nagyon sokat tanultam Bélától. Azt nem tudom, hogy ízlésben megváltoztattott-e, de például új volt nekem a stílusozás, amit használt. Én előtte ezeket csak érzésre bedobáltam, elég expresszív személyiség vagyok, nem nagyon kötöm magam az ilyen szabályokhoz, Béla meg nagyon rendszeres, nála mindennek megvan a helye, és tudja, mi miért van ott.

Béla: Az első képmásos munkám az volt, hogy be kellett szállnom egy cikknek a befejezésébe, amit még Niki kezdett el. Megnyitottam az anyagot, és volt ott egy csomó fájl különböző verziószámokkal. Elborzadtam: hogy lehetséges, hogy nem egyetlen anyagot látok, és abban, amiben én mint véglegesben dolgozom, még üres oldalak vannak? Azon is megdöbbentem, amit az előbb Niki mondott, hogy egy ponton a munkája mások kezébe került, akiktől már visszajelzést nem kapott. Mindezt el sem tudtam képzelni, én nem tudok máshogy működni, csak úgy, hogy van egy nagyon feszes rendszeresség a munkában. Amikor megkaptam a munkát, végignéztem egy elkészült lapot, az első oldal bal felső sarkától az utolsó oldal jobb alsó sarkáig. Megpróbáltam megérteni, hogy amit látok, az miért van úgy, mi benne az esetleges, mi az, ami jó, tehát amihez nem kell hozzányúlni. Leverttem magam köré a cölöpöket, a szövegstílusokat, az alapbeállításokat, mindent, ami az arculathoz, a layouthoz tartozik. Ma is ezt a rendszerhálót készíttem el Niki számára minden hónapban a megkapott szövegekkel, képekkel. Így aztán látom, ha mégis kilépünk a szabályrendszerünkől.

– **A párosotokban Niki a felfedező, csapongó, kísérletező, Béla pedig a biztos háttér, aki a társa keze alá dolgozik, és ha kell, elvarrja utána a szálakat. Mintha a munkahelyeken nem ez a férfi–női szerepkör lenne a jellemző.**

Béla: Én pont azt gondolom, hogy az a férfias, ha valaki tartja a kötött szabályrendszert. Az lenne a macsós, ha állandóan konfrontálnának? Bolond lennék, ha a saját és

a másik életét megkeseríteném fölösleges dolgokkal. Niki határozott, erős jellem. Megmondja, ha neki valami nem tetszik. Nem így van?

Niki: Hát, igyekszem...

– Niki, az évek során nemcsak tervezőgrafikusként, hanem egyre inkább illusztrátorként is megjelenesz a Képmásban. A grafikákat kézzel készíted?

Niki: Igen, kézzel rajzolom meg, és utána digitalizálom a képet. Nemcsak a lap illusztrációit, hanem a brandet hordozó tárgyakét is, például a képmásos vászonszatyrok grafikáját vagy azoknak a kisbababodyknak a grafikáját is, amelyeket a magazin kismamáit kaptak a szerkesztőség-től a gyermekük születésekor.

– A magazinkészítés havonta ismétlődő munkafolyamatai közül melyik a kedvencetek?

Niki: Nekem talán az, amikor megkapom Bélától az anyagokat, és friss szemmel átnézem, hogy melyik cikk inspirál legjobban, amelyikhez már rögtön van valami ötletem. Végignézem a képszerkesztő, Páczai Tamás változtatását, elolvasom hozzá a leadet meg a címet. Mégsem ezekkel kezdek dolgozni, az elején kipörgetem azokat, például a sorozatokat, amelyeknek már van határozott keretrendszere, közben érlelem a nagyobb kihívásokat.

Béla: Emlékszem, egyszer Niki egy nappal a nyomdai leadás előtt kiült az iroda előtti padra, a bokrok alá Lackfi János Vízen járni tilos sorozatának egyik írásával, húsz perc múlva bejött, és két óra múlva ott volt egy hihetetlenül jó illusztráció, betolva mellé a szöveg. Úgy irigyeltem, hogy ez ilyen könnyedén megy neki!

Niki: De nem mindig megy ilyen könnyen.

Béla: Én is szeretem, amikor az első kéziratokat befolyatom. Ez rutinmunka, odafigyelést, pontosságot igényel, de vannak anyagok, amiket ilyenkor mindig elolvasok, bár nem ezért fizetnek, de nagyon szeretem őket. Például Mártonffy András cikkeit, Dér Katalin sorozatát, Véssey Miklós írásait. És hát persze, szeretem, amikor visszajön Nikitől az anyag, hogy miből mi lett! Legjobban a nyomdai leadást szeretem, mert akkor elkészültünk.

– Te engedted el a nyomdába a lapot imprimatúra után. Kicsit olyan, mint amikor a suliban beszedik a dolgozatokat, tollat lerakni, már nem javíthatasz semmit. Ez milyen érzés?

Béla: Ez tényleg minden alkalommal egy vizsgadrukk. Egyrészt, hogy időben adjuk le, másrészt, hogy hibátlanul adjuk le az anyagot. Persze ez relatív, vannak dolgok,

amiket a nyomda rendszeresen kifogásol, és én minden egyes alkalommal azt mondom, hogy az úgy marad, mert úgy lesz jó. De sajnos előfordul, hogy valamit nem veszek észre, például egy kifutó képek nincsen rátöltése, valódi kifutója. És még mindig ott a rizikó, hogy nyomtatásban valami nem olyan lesz, mint a képernyőn. Előfordult, hogy már leadtuk a nyomdába a lapot, jóváhagyta a nyomda, nekem is minden oldalt jóvá kel ilyenkor hagyom, hogy gyárthassák az oldalakat. Ezután van még egy utómunkám a szövegekkel a későbbi online felhasználáshoz, és képzeld el, Kati, előfordult, hogy akkor vettem észre egy hibát az egyik címsorban, a szövegben, és felhívtam a nyomdát. Kiderült, hogy nem került át még az anyag a nyomdai lemezre, és így mentettük a helyzetet.

– Milyen érzés nektek egy olyan korszakban nyomtatott magazint készíteni, amikor mindenki „temeti” a printet?

Béla: Fantasztikus!

Niki: Temetjük a printet? Szerintem, aki szeret újságot olvasni, az mindig is meg fogja venni a magazinokat. Én is nagyon szeretem lapozgatni, kézbe venni. Szerintem jó magazinra mindig lesz kereslet. Az online világban mindenben csak végigpörgetek, el sem olvasok egy cikket, de ha ott van a kezemben, akkor annak nekiülök, nem kattintok át közben valahová.

Béla: Szeretem az illatát, tapintani a különböző textúrákat... Az igaz lehet, hogy napilapokat nyomtatni egyre feleslegesebb, arra az online híroldalak tökéletesek. De a Képmás tartalma olyan, hogy szinte mindig, hogy októberben olvasod el vagy májusban. Szóval ezek időtálló dolgok, én néha úgy érzem, hogy a Képmást az örökkévalóságnak készítjük, miközben gyakorlatilag a digitális az örökkévalóság. De mégis, az nincs úgy a szemünk előtt. Vagy rátalálok, vagy nem találok rá. Az újságnak van egy egyensúlya, eleje és vége.

Niki: Nagyon szeretek veletek, a magazinnal dolgozni, és ennek az is az oka, hogy úgy érzem, teljesen megbíztok a szaktudásomban. Sokszor előfordul, hogy valami olyan dizájnt csinálok, amiben nem vagyok biztos, hogy át fog menni, és akkor azt írjátok, hogy „hát ez nagyon jó”...

Béla: Én is szeretem, hogy a szövegek tekintetében nagy biztonságban érezhetem magam, mert jó állapotban érkezik meg hozzánk a szöveg. Amikor a lapkészítést itt elkezdtem, meglepődtem az első korrektúráknál, hogy valójában milyen kevés javítás volt, pedig nagyon alapos korrektorral dolgozunk. És ti is végigkíséritek az anyagokat, és sokszor kiszúrtok egy-egy hibát az utolsó pillanattig. Jó ilyen csapattal dolgozni. ♦

SZÖVEG –
HORVÁTH PÁL filozófus

SOROZAT –
MAGYAR PÉLDAKÉPTÁR

RETTENTHETETLEN HADVEZÉRBŐL BÉKEDIPLOMATA

A 19. században magyar katonák sora szerzett hírnevet külhoni háborúkban. Közéjük tartozott a risorgimento, az olasz egység megteremtésének magyar hőse, a társai által csak rettenthetetlen magyarnak nevezett **Türr István** is, katona, kalandor, üzletember, építési vállalkozó, élete alkonyán pedig lelkes hazafi és pacifista.

- ◆ Türr István 1825-ben látta meg a napvilágot egy feltehetően német eredetű vaskereskedő fiaként Baján. Eredeti neve Thier István volt, a Türr nevet csak később, katonaként kezdte használni. Szülővárosában kezdte iskoláit, de a tanulás nem nagyon érdekelte. Kiskamaszként inaskodással próbálkozott, volt lakatos-, molnár- és kőművestanonc, tizenhét évesen aztán katonának állt. Az akkor Pécsen állomásozó 52. császári gyalogezredben lett közlegény, néhány év elteltével azonban már a hadnagyi, tiszti rangig jutott, hadmérnöki, műszaki ismereteket szerzett. Alakulata 1846-tól a forrongó Itáliában, a még Habsburg uralom alatt álló Lombardiában állomásozott, ahol részese volt a Szárd-Piemontei Királyság elleni harcoknak és a lázongó lakosság elleni akcióknak. 1848 elején már nyílt háború folyt a Szárd királyság és a Birodalom között, amelyben az osztrák hadakat, így Türr alakulatát is a nagy hadvezér, Radetzky tábornagy irányította. Ám a közben kibontakozó magyar szabadságharc híre a lombardiai harctérre is eljutott, 1849 januárjában Türr hadnagy embereivel dezertált, átállt az olasz oldalra. Ott mindjárt századosi rangot kapott, magyar légió felállításával bízták meg. A Szárd-Piemontei Királyság csapatai azonban néhány hónap múlva súlyos vereséget szenvedtek Novaránál Radetzky hadaitól, a háború az olasz félre nézve megalázó békével zárult, Lombardia még egy évtizedre császári kézen maradt. Türrnek menekülnie kellett,

Kép: Profimedia – Red Dot

Türr István (1825–1908)

Badenbe ment, ahol a forradalmi erők még harcban álltak, ott ezredesi ranggal fogadták. Ám a bádeni felkelés a porosz csapatok megjelenésével hamar elbukott, Türr Svájcba távozott, majd a következő három évben megfordult francia, angol földön és Piemontéban is, rendszeres kapcsolatban állt a magyar emigrációval. Titokban visszatért Lombardiába, ahol részese volt a sikertelen 1853-as milánói felkelésnek, amelynek során elfogták, Tuniszba deportálták.

GARIBALDI GENERÁLISA

Ám rövidesen kirobbant a krími háború az orosz és a török birodalom között. Az utóbbit Anglia, Franciaország és Piemonte komoly katonai erővel támogatta. Türr a helyszínre utazott. Először a török hadseregbe kívánt belépni, dezertőr és emigráns magyarokból légió szervezését fontolgatta, ám a 49-es magyar tiszti emigráció

példája azt mutatta, hogy ennek előbb-utóbbi az iszlámra való áttérés lesz az ára, ezért főtisztként az angol expedíciós hadakhoz csatlakozott. Brit megbízottként 1855-ben az Al-Dunánál járt, ám osztrák fogságba esett. Bécsbe vitték, ahol a hadbíróóság halálra ítélte, de Viktória angol királynő közbenjárására végül szabadon engedték. Nyughatatlan természete azonnal tovább hajtotta, 1856-tól a Kaukázusban török oldalon harcolt a cári hadak ellen az úgynevezett cserkesz háborúban. Egy ideig arról ábrándozott, Dél-Amerikába megy, az ottani függetlenségi mozgalmakat segíti, ám ez csak terv maradt. Visszatért Itáliába 1859-ben, a Francia Császárság és a Szárd Királyság által Ausztria ellen indított háború idején, ezredesi rangban ismét belépve a szárd hadseregbe. A háború a solferinói csatával végződött, és egy új önálló olasz királyságot körvonalazott. Később Türr az alpesi mellékhadszíntéren, Garibaldi hadtestében szolgált. Ám

BEVALLÁSA SZERINT MEGCSÖMÖRLÖTT A HÁBORÚKTÓL,

1878-tól állandó résztvevője volt az Egyetemes Békekonferencia nevű szervezetnek.

ekkor még Velence osztrák uralom alatt maradt, francia védnökséggel fennállt a pápai állam, féltékenyen őrizte függetlenségét a Nápoly-Szicíliai Királyság. Amikor a helyzettel elégedetlen Garibaldi önkéntes serege élén 1860-ban délre indult, Türr vele tartott vezérkari főnökeként. Ott volt a legendás ezer vörös inges önkéntes szicíliai, marsalai partra szállásakor, Palermo bevétele idején, meg is sebesült, tiszttársa, Tüköry Lajos őrnagy pedig elesett. Garibaldi tábornokká léptette elő. Részes volt a Messinai-szoroson való átkelést előkészítő milozzói ütközetnek, Nápoly bevételének, a déli királyság bukását hozó voltornói csatának. Garibaldi megbízta Nápoly katonai kormányzói feladatával. A következő évben, 1861-ben kikiáltották az olasz királyságot, Türrt pedig kinevezték I. Victor Emanuel király hadsegédének. Ebben a minőségében diplomáciai feladatokat teljesített. 1861-ben megnősült,

Vyse-Bonaparte Adél, III. Napoleon francia császár unokahúga lett a felesége. Raul fiuk még apja előtt, 1906-ban távozott az élők sorából, lányuk Kornélia, ismert olasz író- és újságíró lett. Türr az 1866-os porosz-osztrák háború idején még óvatosan támogatta Klapka György tervét magyar légió szervezéséről, a következő évben azonban üdvözölte a kiegyezést, az azt követő amnesztiával élve, magas olasz kitüntetésekkel dekorálva hazatért.

EGY ÓKORI ÁLOM BETELJESÍTŐJE

Itthon korábbi Habsburg- és monarchia-ellenességét feladva a kormányzó Szabadelvű Párt színeiben részt vállalt a közéletben, üzleti vállalkozásokba fogott,

Központi nevelési kör néven az oktatás célját szolgáló rövid életű egyesületet alapított. Építési és vízszabályozási vállalkozásokban vett részt, vízrendezési tervet készített. Cége vette át üzemeltetésre a Gerster Béla mérnök barátja által tervezett, a Dunát és a Tiszát a Dél-Alföldön összekötő Ferenc-csatornát. Komoly vállalkozása volt Gerster társaságában a Panama-csatorna tervezésében való közreműködés, amelynek jegyében 1876-ban a fő tervező, Ferdinand de Lesseps és Gerster társaságában a csatorna nyomvonalát kijelölő expedícióban vett részt a Panama-földszorosban. A műszaki tervező Gerster és az ő nevéhez fűződik a mérnöki remekműnek számító Korinthoszi-csatorna megépítése is. Türr és befektetői csoportja 1881-ben koncessziót szerzett a már ókorban megálmódott, Korinthoszi-földszorost átvágó vízi út megépítésére. A társaság 1888-ban becsődölt, ám sikerült állami támogatással és új befektetők bevonásával folytatni a munkát, így 1893-ban I. György görög király átadhatta a forgalomnak a több mint 6 kilométer hosszú, az Égei- és a Jón-tengert összekötő csatornát.

A PACIFISTA DIPLOMATA

Türr a 70-es évek végétől rendszeresen megjelent a nemzetközi kapcsolatok területén is, mint a nemzetközi béke megteremtésének híve. Bevallása szerint megcsömörlött a háborúktól, 1878-tól állandó résztvevője volt az Egyetemes Békekonferencia nevű, jeles közéleti személyiségek által életre hívott szervezetnek, az 1896-os budapesti konferencián ő elnökölt. Kiterjedt kapcsolatokat ápolt az olasz és a francia elitel, több alkalommal találkozott és tárgyalt II. Vilmos német császárral és Bismarck kancellárral. Ő vezette be a távol-keleti japán terjeszkedésre utalva a sárga veszedelem fogalmát, amelyet a későbbi európai politikában gyakran használtak. Míg korábbi gazdasági, politikai témájú művei olasz és francia nyelven láttak napvilágot, 1903-ban kiadta Emlékeimből című önéletrajzi munkáját. Hagyatékában nagy mennyiségű kézirat, levél, dokumentum maradt fenn, amelyek ma az Országos Széchényi Könyvtárban vannak. Élete utolsó másfél évtizedében többnyire Párizsban élt, 1908-ban Budapesten halt meg. Sírja a Kerepesi temetőben van, emlékét intézmény- és utcanevek, emléktáblák mellett nevében a bajai Duna-híd őrzi, Rómában ott áll mellszobra a Gianicolo-dombon, Garibaldi lovas szobra közelében, az olasz szabadság hőseinek szabadtéri pantheonjában. ♦

SZÖVEG –
ACZÉL PETRA nyelvész, kommunikációkutató

SOROZAT –
KÖZVILÁGÍTÁS

Az a jó Birkin!

Aranyba, részvénybe, ingatlanba? Ugyan már! Fektessenek Hermès-ridikülbe! Már ha van mit, no és persze, ha találnak elérhető darabot valahol a világon, hiszen hosszú a várólistája azoknak, akik régóta ismerik ezt a tippet.

◆ Merthogy a Hermès luxuscég bőrből készült Birkin kézi táskája évről évre szép summával drágul az eleve sikoltóan magas, 13 000 dolláros vételárhoz képest (de mivel úgysem lehet soha kapni, ezért ez csak egy virtuális nyitótár, a tényleges összeg a 200 000 dollárt, 70 millió forintot is elérheti). Azért ne siessünk ennyire előre, egy ilyen kincsről érdemes többet megtudni!

A Hermès vállalat kivételesnek számít az haute couture-rel, luxusdivattal foglalkozó márkák közül, hiszen a mai napig ugyanaz a család tulajdonolja. A 19. század közepe tájáig kezdtek meg működésüket – akkor még nyereggyártással –, mára saját világot hozva létre az immár emberi viseletre szánt bőrárak, selyemsálak, ruhák, illatszerek, sminktermékek körében. Áraik bevételeikkel nőnek, tovább táplálva azt az örökbecsű értékesítési hibát, pontosabban köztévedést, hogy „ami drágább, az jobb”. Az ominózus táskák, amelyek ma sokak pénzügyi jövője, 1984-ben kerültek a boltokba. Létrejöttének története – hisz valaminek tényleg kell lennie fél négyzetméter kopásra hajlamos színes bőr mögött – az, hogy 1981-ben az angol-francia színésznő, Jane Birkin egy repülőutazás során, az elsőosztályon éppen a Hermès akkori vezetője mellett kapott ülőhelyet. Hogy, hogy nem, éppen ebben a sorsszerű szituációban esett ki hatalmas, kosárméretű táskájából a Hermès-naptára. A cég főnöke ezt látva rögtön ígéretet tett, hogy készít egy olyan kezitáskát, amelynek vannak zsebei. Állítólag ekkor hangzott el Birkin kijelentése, mely szerint azon a napon, amikor a Hermès képes végre egy olyan nagy ridikült alkotni, amelybe minden szükséges női holmi bekerülhet, le fogja tenni azt a túl nagy alkalmatosságot, amivel járt. Már ott, a repülőgépen elindult a közös gondolkodás, rajzolgatás, és rá

három évre debütált a színésznőről elnevezett, klasszikus vonalú, oldalt csatos, mára ikonikus darab. Nem volt azonnali a siker, de mára beérett a türelem. Egy Birkin-bag a szekrényben ugyanis többet ér egy többkarátos gyémántnál. Szinte megremegek a gyomrunk a történet kivételes nagyszerűségétől!

Nyilván kissé bizzar, hogy a táskát csak hordani nem szabad, hiszen akkor megsérülhet – már, ha egyáltalán tetszik nekünk. És az sem könnyíti meg a dolgunkat, hogy egy táskák nem táskák, hanem valaki anyagiilag kiegyensúlyozott nyugdíjas évekre vágyik, akkor valóságos Birkin-raktárat érdemes kialakítani. Amire úgysem lesz képes, hiszen minden új táskára ezrek várnak, akik ölni tudnának a zsákmányért. De, ha küzdünk a lehetetlennel, meglesz a jutalmunk. Harminc év alatt ugyanis egy ilyen ridikül értéke (nyilván kutyarágás, rágóguminyom és filctollrajzok nélkül) a hússzorosára nőhet.

És most, valamelyest váratlanul, gondoljunk valami igazán nehéz helyzetre. Képzeld el, amint háborús időben egy kenyérdarabért tudunk adni egy Birkin-ridikült! Aztán képzelj el, hogy mindenünket elveszítjük, de magunkhoz szorítjuk Birkin-táskánkat, ahogy menekülünk, hogy abból legyen betevőnk egy távoli országban! Vagy képzelj el, hogy kifogy a fa a kandallónkból, és... – sajnos a fakeskedő nem jár ridiküllel, ezért nem tudunk azzal fizetni, de van még egy utolsó lehetőség. El tudjuk égetni...

A jólét örületeit csak a nehézségek leplezik le igazán. Azok a nehézségek, amelyek már nem férhetnek be egy Birkin-táskába, ám amelyek visszahozhatnak valamit a józan emberi ész dicsőségéből. ◆

SZÖVEG –
JÁMBOR-MINISKA ZSEJKE

A HIV árvái

„Édesanyám már nincs köztünk. Elvitte az AIDS.” Fabio szomorúan tekintett maga elé, miközben jégkockákkal babralt a lisszaboni ház gangjának sarkában ücsörögve. Barátom édesapja portugál, édesanyja afrikai volt, testvéreivel a fekete kontinensen élt, amíg be nem következett a tragédia. Miután elmesélte családja történetét, hosszú percekig szótlánul kergettem szívószálammal a citrommagokat. Dél-Afrikában a 2021-es adatok szerint mintegy nyolcmillió ember él a diagnózissal, ami azt jelenti, hogy nagyjából minden ötödik dél-afrikai fertőzött. Évente hetvenezren halnak bele most is a betegségbe, többnyire szülők, akiknek gyermekei AIDS-árvákká válnak.

◆ DÉL-AFRIKA A LEGFERTŐZÖTTEBB ORSZÁGOK KÖZÖTT VAN

„Megkérdeztem a férjemet, ha én nem voltam senki mással, szerinte hogyan kaptam el. Azt mondta, nem tudja, mert ő sem volt mással. »Akkor talán a levegőből fertőződtem meg?« – kérdeztem vissza. Azt mondta, nem tudja. Kértem, hogy menjen teszteltetni, de nem ment. Mondtam neki, ne higgye, hogy nem fog meghalni, csak mert nem megy el tesztelni. Mindig, amikor hazajött, megkértem, hogy védekezzünk, de feleségként engedelmeskedned kell a férjednek” – osztotta meg történetét egy brit dokumentumfilmben az a zulu asszony, akinek a férje sok bányászhoz hasonlóan évente 11 hónapot töltött Johannesburgban a megélhetésért, és amikor hazatért, nemcsak a keresetét hozta magával, hanem a rettegett betegséget is.

„Az országban 1982-ben jelent meg az első eset, még az apartheid időszakában. Az akkori fehér kormányzat Pieter Willem Botha miniszterelnökkel az élen azt terjesztette, hogy az AIDS a homoszexuálisok, a drogosok és főleg a feketék betegsége, úgy-hogy nem kell vele különösen foglalkozni. És ez nagyjából így is maradt a '90-es évek elejéig, amikor Mandeláék megnyerték

az első szabadnak mondott választást. 1994-ben már olyan súlyos volt a helyzet, hogy az új alkotmányba bele is került a fertőzettek megóvása a diszkriminációtól. A kormányzat küzdött az államszervezési nehézségekkel, többek között az egészségügyet sem sikerült újragondolni, ezért ebben az időszakban jelentősen megugrott a HIV-fertőzöttek száma. Később jött Mandela utódja, Thabo Mbeki, aki egyébként világlátott ember volt, európai egyetemeken tanult, a betegséggel kapcsolatban mégis ő volt a megtestesült szkepticizmus. A kormánya azt állította például, hogy az AIDS-et nem is a HIV-vírus okozza, hanem a Nyugat, és a kezelésre elég népi gyógymódokat alkalmazni. Őt követte Jacob Zuma, aki sok fronton visszavetette Dél-Afrikát a fejlődésben, de az AIDS elleni küzdelem terén fontos erőfeszítéseket tett. Ma már szoros együttműködése van Dél-Afrikának a WHO-val, a Uniceffel és más nemzetközi szervezetekkel. Kelet-Fokföldön most is zajlik egy nagyszabású kampány, ami arról szól, hogy az emberek járjanak szűrésre, és vigyék le a vírusszintjüket olyan alacsonyra, hogy ne fertőzhessenek tovább” – ad rövid történelmi áttekintést Tetlák Örs nemzetközi kapcsolatok szakértője.

AIDS-beteg kismamák a járási kórház várótermében. Malawi, Chiradzulu körzet, 2004

A régiót jól ismerő szakember arra is felhívja a figyelmet, hogy ma már széles körben hozzáférhető ingyenes kezelést biztosítanak az érintetteknek, aminek egyik részét a megelőzésre irányuló, úgynevezett PEP (post-exposure prophylaxis) tabletták jelentik. Ezek esemény utáni pirulaként működnek, a lehetséges HIV-fertőzés után 72 órán belül kell bevenni a tablettákat. Emellett egyre több férfi vállalkozik önkéntes körülmetélésre is, amiről bizonyított, hogy tovább csökkenti a megfertőzés esélyét.

„A legtöbb energiát jelenleg a megelőzésre fordítják. Ahol a leginkább tetten érhető a fejlődés, az talán az anyáról gyermekekre való átfertőződés kérdése, ami azért is fontos, mert a betegségben elhunyt szülők árváinak a sok megpróbáltatás mellett nem kell csecsemőkoruktól még a HIV-vel is megküzdenniük” – teszi hozzá Tetlák Örs.

„NINCS SENKI, AKI ELVIHETNE AZ ISKOLÁBA”

„Anyám meghalt. A mostohaapám elkergetett minket a háztól a bátyámmal együtt. Abbahagytam az iskolát, mert nincs senki,

aki elvihetne oda. Egyébként sincs pénzem iskolára, még ételre sem” – mesél életéről a 16 éves Bantubonke egy, az AIDS-árvák iskoláztatásáról szóló tanulmányban.

Szakértők szerint a HIV-pandémia, a kezelések elmaradása ma is konzerválja a szegénységet, a gondozó nélkül maradt gyerekeknek pedig olyan veszélyekkel kell szembesülniük, mint a szexuális erőszak, a kizsákmányolás, az öngyilkosság, a gyermekmunka. Az árvák nagyobb eséllyel lesznek várandósak serdülőkorban, és az iskolát is hamarabb hagyják el. Tovább súlyosbítja a helyzetet a krízisgondozás és az abból fakadó belső migráció. A tanulmány idézi például a 16 éves Thembát, akinek édesanyja halt bele a betegségbe. Nem volt senki, aki vigyázon rájuk, ezért egyik rokonukhoz mentek, aki később szintén elhunyt a betegségben, ezért vissza kellett menniük a falujukba, ahol egy másik rokonuk gondoskodik róluk. Amikor a gyermekek elveszítik a szüleiket, a szociális munkások vagy rendőrségi tisztviselők akár bírósági végzés nélkül is ideiglenes gondozásba helyezhetik őket. Gyakran szomszédokhoz, barátokhoz vagy

rokonokhoz kerülnek, amíg a bíróság nem dönt a végleges elhelyezésükről.

Amikor az árvák új gondozókhöz kerülnek, sajnos a nevelőszülők gyakran a házimunka elvégzését várják el a házfeladat megcsinálása helyett, és sokszor rosszabbul bánnak velük, mint biológia gyermekeikkel. A kényszerfoglalkoztatás és a kamaszkori szülővé válás szintén akadályozza az oktatáshoz való hozzáférést, ami különösen azért problematikus, mert a középiskolai tanulmányok elmulasztása a HIV-fertőzés egyik fő kockázati tényezője.

Sajnos az sem ritka, hogy az AIDS-árvák serdülőként a testüket bocsájtják áruba. Dél-Afrikában a problémát fokozza, hogy a környező országok szexmunkásai is ott próbálnak boldogulni, ezek a tényezők pedig nem kedveznek a betegség elleni küzdelemnek.

„Amikor a mozambiki határon jártam, láttam fiatal lányokat, akik százasaival ürítették az óvszerautomaták tartalmát a táskájukba. Dél-Afrika ebből a szempontból is központnak számít” – hívja fel a figyelmet Tetlák Örs.

EGYHÁZI ÉS CIVIL SZERVEZETEK NÉLKÜL ÖSSZEOMLANA A RENDSZER

Az AIDS-árvák iskoláztatásáról írt tanulmányban a megkérdezett fiatalok többsége azt állítja, hogy a szegénység miatt hagyta abba az iskolát. A háztartások jövedelme sokszor nem elegendő a gyerekek tandíjára, közlekedésére, sem az iskolai egyenruha megvásárlására. „Nem eszem az iskolában, csak vizet iszom, amikor a többiek ebédelnek. Nincs meleg ruhám” – árulta el a 15 éves Nombulelo.

Egy másik résztvevő arról is beszámolt, hogy az ott-honi szegénység miatt zaklatják az iskolában, legtöbbször pedig éppen a szülei betegségére miatt ér megbélyegzés, kirekesztés. A gyerekek tanulmányi eredménye egyébként már jóval azelőtt romlani kezd, hogy árvává válnának. A betegséggel küzdő szeretteik ápolása, a halál árnyéka már önmagában olyan terhet ró a fiatalokra, amelyekkel képtelenek egyedül megbirkózni. Amikor a felnőttek közül valamelyik vagy mindkét szülő beteg lesz, a gyerekeknek ott kell hagyniuk az iskolát, hogy gondoskodjanak róluk. „Kiestem az iskolából... hogy segítsek anyámnak zöldséget eladni. Most minden nap eszünk” – meséli a kutatóknak a 17 éves Nandipha.

„A gyerekekről való gondoskodás természetesen az állam feladata lenne, de a dél-afrikai gyermekvédelmi ellátórendszer messze nem úgy néz ki, mint az európai. Civil szervezetek, egyházi szervezetek nélkül a helyzet teljesen tarthatatlan lenne, de a rendszerbe került fiatalok élete még így is legtöbbször kilátástalan. Eleve poszttraumás stressz szindrómával kerülnek az állami

gondozásba, nehezebben viselik a lelki terheket, az életük pedig gyakran kisiklik. Reménykedésre ad okot, hogy Dél-Afrikában is érvényben van az a nemzetközi konvenció, amely biztonságos és legális örökbeadást tesz lehetővé, ami elsősorban azért fontos, hogy az emberkereskedelemtől megóvják a gyerekeket” – mondja a nemzetközi kapcsolatok szakértője.

Vannak olyan szervezetek, például a keresztény All God's Children International (Mind Isten gyermekei), akik olyan kicsik örökbeadásával is foglalkoznak, akik maguk is megfertőződtek a vírussal. Amióta az állapot ilyen magas színvonalú kezeléssel tartható kordában, a legtöbb fejlett ország eltörölte a HIV-fertőzöttek bevándorlási korlátozásait. A tévhitekkel ellentétben a kezeléseknél köszönhetően ma a HIV-pozitív emberek hosszú életet élhetnek, és nem jelentenek veszélyt a közösségekre. Talán van olyan olvasónk, aki a cikk hatására elgondolkodott azon, hogy esetleg sanyarú sorsú afrikai árva gyermeket fogadna örökbe, ám Magyarországról ez a folyamat rendkívül bonyolult és költséges: az utánajáráson túl fedezni kell a kiutazást, az ott-tartózkodást, a jogi képviselőt, a tolmácsot és az eljáráshoz kapcsolódó egyéb költségeket, ami sokmillió végösszeget és több évig elhúzódó eljárást jelent. Ha valaki elég elszántságot és erőt érez ahhoz, hogy örökbefogadjon, Magyarországon minden évben körülbelül kétezer nehéz sorsú gyermek várja, hogy szerető, gondoskodó szülőkhöz kerülhessen. ♦

HIV-HELYZET MAGYARORSZÁGON

Hazánk nem tartozik a súlyosan fertőzött országok közé, néhány ezer regisztrált fertőzöttről tudunk, AIDS-árvából pedig vagy nincs, vagy annyira kevés van, hogy elérhető adatbázist sem vezetnek a számukról. Aggasztó ugyanakkor, hogy továbbra is sok olyan felnőtt beteg van, akit csak az AIDS-stádiumban szűrnek ki. Pedig a korai felismerés egyet jelent azzal, hogy a fertőzött kiegyensúlyozott és hosszú életet élhet a diagnózissal. Magyarországon államilag finanszírozott, korszerű terápiás kezelésben részesülnek a HIV-fertőzöttek. Minden vármegyében működik anonim, ingyenes szűrőállomás, a fővárosban több helyszínen is: a szűrőhelyek aktuális listája megtalálható többek között a www.hivszures.hu oldalon.

A Média a Családért-díj

októberi jelöltjei

Média a Családért-díj

KRÚDY TAMÁS

„Hihetetlen, de a végére pozitív lesz a mérleg”

Nők Lapja

A Média a Családért-díj fő támogatója:

Külhoni Média a Családért-díj

MARKOVICS ANNAMÁRIA

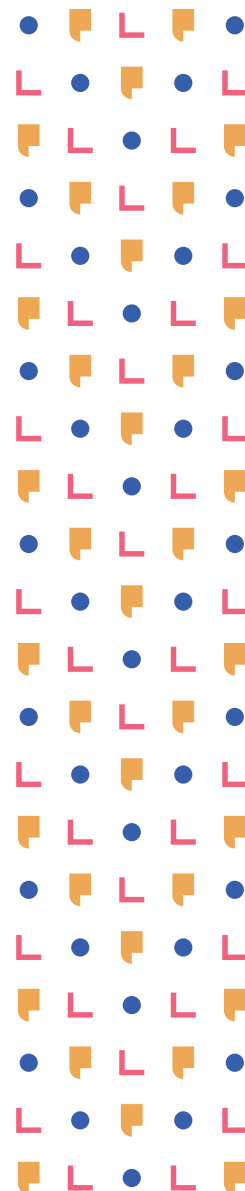
Megállítható-e a népességcsökkenés?

Hét Nap

A Külhoni Média a Családért-díj fő támogatója:

A jelöltekről szóló ismertetőt és a jelölt munkákat megismerheti a mediaacsaladert.hu-n, ahol az Ön jelölését is várjuk.

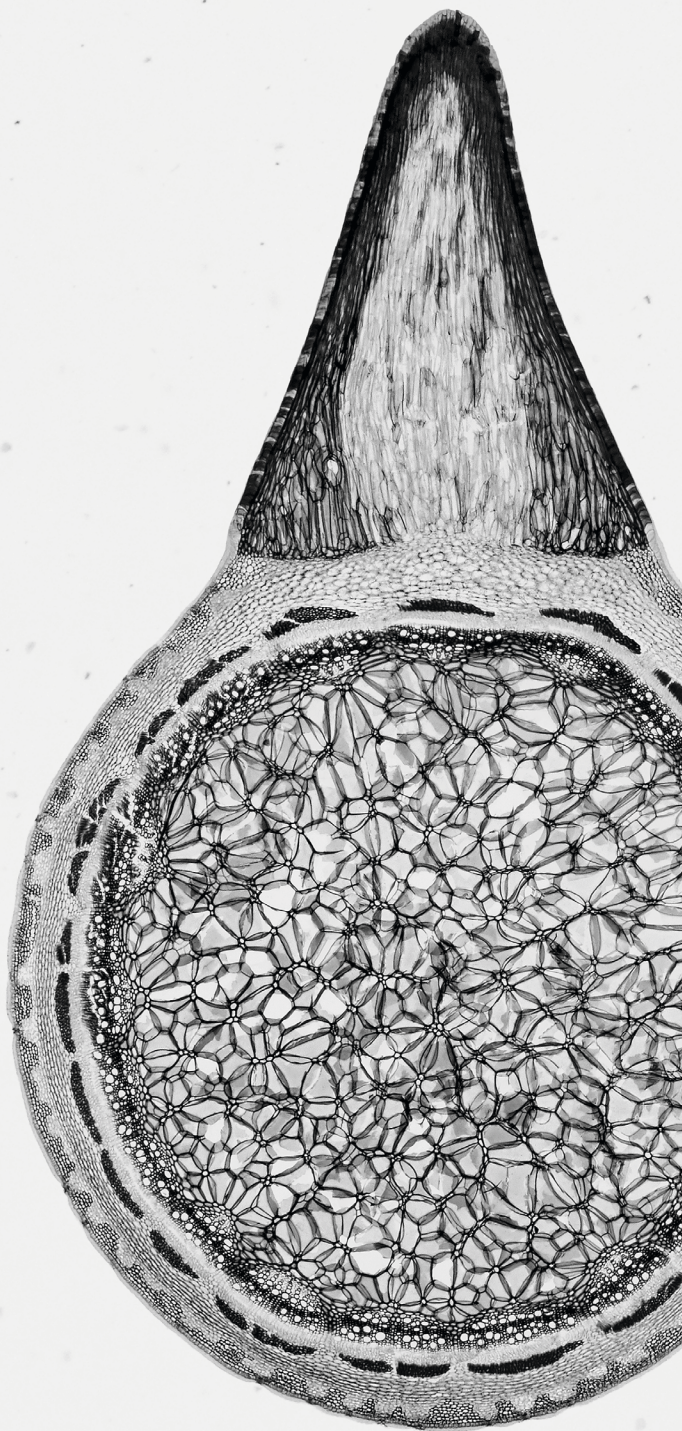

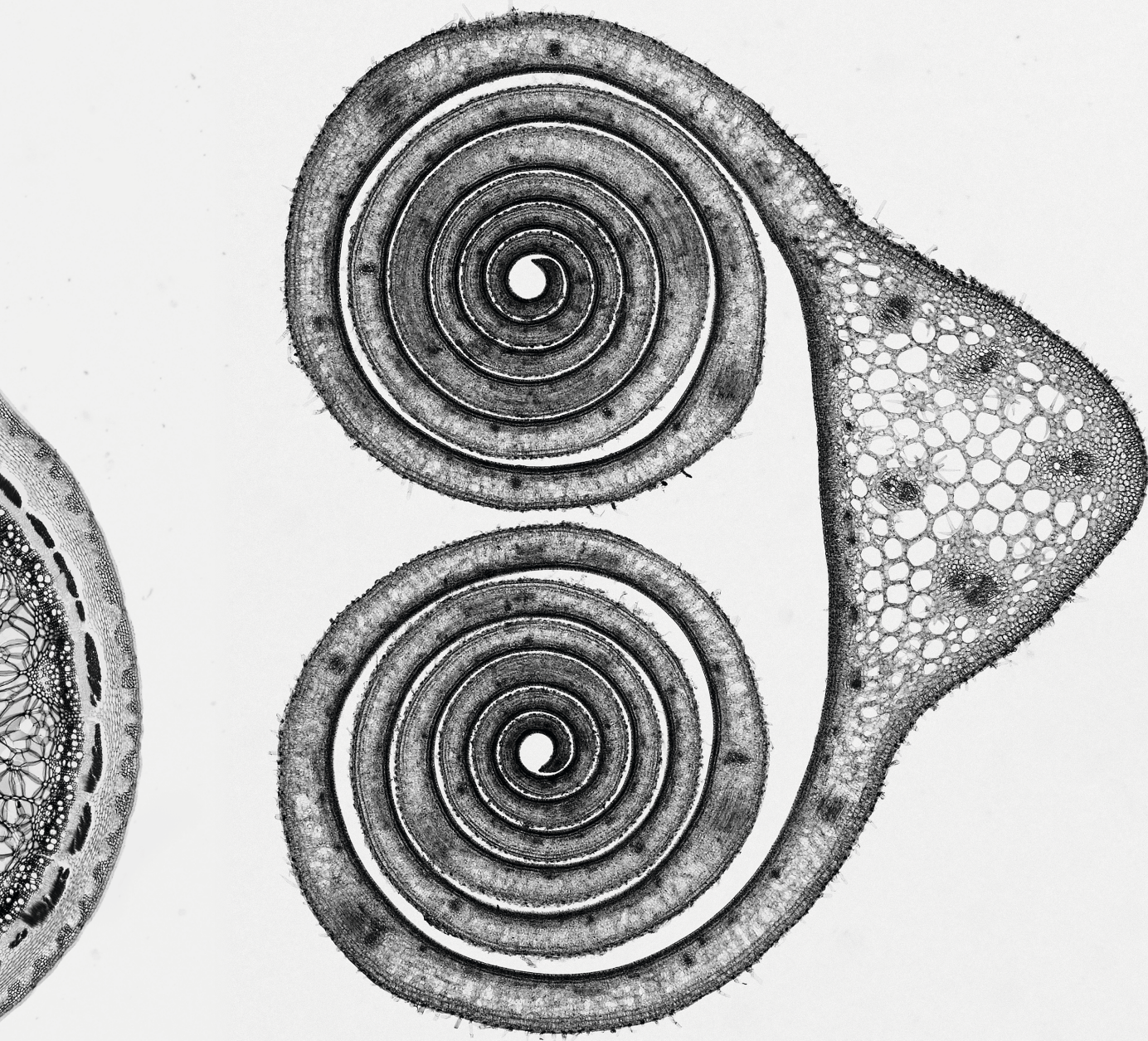
„Egy erdő folyamatosan változik, milliónyi átalakuláson megy keresztül – a levelek kicserélődnek, az erdőt alkotó egyes fák jellemzően csak pár száz évig élnek –, ennek ellenére akár évmilliókon át ugyanarról az erdőről beszélünk, miközben **kizárólag a helyszín változatlan.**

Hogyan beszélhetnénk ugyanarról az erdőről, ha az évszázadok során az azt alkotó elemek az utolsó molekuláig már számtalanszor lecserélődtek?” – teszi fel a kérdést Virágvölgyi István kurátor Dezső Tamás: „Hipotézis: Levél minden” című kiállításának bevezető soraiban.

Dezső Tamás korábban olyan munkákkal vált elismertté a nemzetközi művészeti életben, mint a 2000-es évek végén, Magyarországon készült sorozata, a „Here, Anywhere”, vagy a 2010-es évek elején, Romániában készült fotóesszéje, a „Notes for an Epilogue”, amelyből könyv is készült 2015-ben, a neves Hatje Cantz kiadó gondozásában. Ahogy egy 2021-es interjúban fogalmazott, a könyv megjelenése óta „átmenetileg abbahagytam a fényképezést, és filozófiát kezdtem olvasni, tanulni, ami mostanra a fő tevékenységemmé vált. A Hypothesis: Everything is Leaf ennek a tanulási folyamatnak a része, gondolatkísérletek halmaza, amiben használom a fotót is.” A kiállításon erdei tájképek, falevelekről, mikroszkopikus méretű ízeltlábúakról, 19. századi növényi metszetekről készült nagyméretű fotográfiákon át utazhatunk Dezső Tamás intim, fontos kérdéseket boncolgató, filozófikus világába.

A kiállítás megtekinthető szeptember 22. és december 23. között a Robert Capa Központban (1065 Budapest, Nagymező u. 8.).

Dezső Tamás: Metszetek, 2016–2022 (részlet), archív pigmentnyomatok, 19. századi brit és francia mikroszkóp-tárgylemezeken lévő növényi metszetekről készült fotográfiák